

STARTNOTITIE

Community of Practice Water en Bodem Sturend Gelderland

Op 24 juni 2025 vond de startbijeenkomst plaats van de Community of Practice Water en Bodem Sturend (CoP WBS Gelderland). Zo'n 20 betrokken professionals kwamen samen om de ambities en focus van deze CoP te bepalen. De uitkomst is beschreven in de voorliggende startnotitie. Praktijkgericht leren, aan de hand van ervaringen en voorbeelden, staat centraal in de CoP.

Ambities van de CoP-deelnemers

De deelnemers van de CoP willen bijdragen aan een duurzame inrichting van de leefomgeving. Steeds vaker stuiten we op de grenzen van het water- en bodemsysteem. Door het veranderende klimaat krijgen we vaker te maken met wateroverlast, maar ook met droogte en hittestress. Gebrek aan neerslag en lage waterstanden zorgen voor schade aan natuur en landbouw en verslechtering van de waterkwaliteit. Intensivering van het landgebruik leidt tot afname van het vermogen van bodem en ondergrond om ecosysteemdiensten, zoals drinkwaterproductie en waterberging, te vervullen. Door rekening te houden met het water- en bodemsysteem bij de ruimtelijke inrichting, kunnen we negatieve effecten mitigeren of voorkomen. Zo werken we aan een veilige gezonde leefomgeving, nu en in de toekomst.

Wat willen we bereiken met de CoP?

Het doel van de CoP is om in Gelderland kennis en ervaringen uit te wisselen over werkwijzen en instrumenten waarmee WBS toegepast en geborgd kan worden door overheden en maatschappelijke partijen in Gelderland. Praktijkgericht leren, aan de hand van ervaringen en voorbeelden, staat centraal in de CoP.

Water en bodem sturend laten zijn bij de inrichting van Gelderland, vraagt om een omslag in ons denken en doen. In de CoP willen de deelnemers via een collectief leerproces toewerken naar een samenhangende aanpak op basis van een gemeenschappelijke taal, werkwijze, set van afwegingskaders en instrumenten voor borging van WBS in (omgevings)visies, programma's, plannen en projecten.

De deelnemers van de CoP willen de organisaties waarvoor zij werkzaam zijn verder brengen met toepassen van WBS, en bijdragen aan de cultuurverandering die daarbij nodig is. Het streven is dat de deelnemers aan de CoP zich ontwikkelen naar ambassadeur voor WBS; sleutelfiguren die WBS binnen hun organisatie verder brengen.

Deelnemers CoP

De CoP WBS Gelderland is bedoeld voor Gelderse gemeenten, omgevingsdiensten, waterschappen, provincie en kennisinstellingen. Ook de adviseurs van de 'Kennispool WBS'¹ Gelderland nemen deel aan de CoP. De CoP streeft naar een interdisciplinair deelnemersveld, vanuit RO, stedelijke ontwikkeling, landelijk gebied, water, bodem, natuur en zo mogelijk ook disciplines die zich bezighouden met vraagstukken op sociaal vlak en gezondheid.

Water en bodem sturend laten zijn bij de inrichting van Gelderland, vraagt om een omslag in ons denken en doen.

¹ De Kennispool WBS is een groep van adviseurs van zes adviesbureaus die in opdracht van de provincie inzetbaar zijn om de Gelderse regio's/gemeenten te ondersteunen bij het concretiseren van WBS in visies en inrichtingsplannen.

De CoP is onderdeel van het provinciale leertraject Water en Bodem Sturend (zie kader).

Leertraject Water en Bodem Sturend

Op basis van gesprekken met waterschappen, gemeenten en regio's, is provincie Gelderland begin 2025 het 'Leertraject Water en Bodem Sturend' gestart. Het leertraject heeft tot doel om als Gelderse overheden gezamenlijk werkwijzen en instrumenten te ontwikkelen en toe te passen voor Water en Bodem Sturend. Het leertraject bestaat uit de volgende drie onderdelen:

- een Kennispool WBS om gemeentelijke en regionale trajecten te ondersteunen;
- een set aan kennisproducten voor WBS, ontwikkeld in opdracht van de provincie in samenwerking met andere Gelderse overheden en kennisinstellingen;
- de CoP WBS Gelderland.

Vraagstukken voor de CoP

In de CoP willen we kennis delen – en waar nodig (door)ontwikkelen – over de hieronder beschreven vragen. De lijst van vragen zal periodiek geactualiseerd worden door de CoP.

Inhoudelijke vraagstukken

- Hoe kunnen afwegingen voor WBS plaatsvinden?
- Wat zijn prioritaire gebieden vanuit WBS?
- Welke laagdrempelige 'RO-tools' voor gemeenten zijn er beschikbaar?
- Hoe maken we de kansen en lasten van bodem en ondergrond (financieel) inzichtelijk?
- Hoe maken we een afweging tussen wat NIET kan en wat WEL kan? Hoe betrekken we HERSTEL van het bodem- en watersysteem hierbij?
- Wat kunnen we leren uit de watertoetsen? (50.000/jaar, benchmark mogelijk?)
- Hoe kunnen we WBS inpassen in de systematiek voor grondexploitatie? (GREX+, MKBA versus GREX-benadering). Welke ervaringen zijn hiermee?
- Hoe kunnen we sturen op WBS in bestaande situaties (bv. bij woonwijk die gepland is op een verkeerde plek, en waarvoor de exploitatie er al ligt).
- Bij de voorgenoemde vragen gaat het om vertaling van WBS naar ruimtelijke ordening voor zowel bebouwde gebieden als voor buitengebieden.

Vragen over de governance voor WBS

- Wat verwachten we van elkaar (waterschappen, gemeenten, provincie)?
- Hoe gaan we de instrumenten die we ontwikkelen voor WBS borgen in beleid en processen?
- Hoe kom je tot heldere kaders, inclusief definities en voor prioriteren/afwegen?
- Hoe slaan we de brug slaan van strategisch niveau (visies, OV, BOVI) naar tactisch en operationeel niveau?

Vragen over WBS als transitie en de persoonlijke rol hierin:

- Kunnen we scenario-denken, als onderdeel van transitie-denken, toepassen voor WBS?
- Hoe kunnen we de collega's meekrijgen/laten participeren?
- Hoe kom komen we op tijd aan tafel bij voorbereiding van ruimtelijke plannen/projecten?
- Hoe kunnen we omgaan met weerstand en vrees m.b.t. wat niet meer kan met WBS? (maatschappelijk, bestuurlijk, ambtelijk)
- Hoe kunnen we van WBS een kans maken?
- Hoe bereiken we continuïteit, voorbij politieke of projectmatige cycli?
- Welke rol vraagt dit van mij/van ons? (van dienend naar ook sturend)
- Welke competenties zijn daarvoor nodig, en wat betekent dit voor mij?

Hoe gaan we werken binnen de CoP?

Binnen de CoP leren we vraaggericht aan de hand van praktijkvoorbeelden (casussen). We zoomen daarbij in op verschillende aspecten van de casussen: de inhoudelijke aanpak en keuzes, het proces en/of de governance. Het kan gaan om voorbeelden uit Gelderland, maar ook daarbuiten. Zo brengen we kennisvragers en kennisdragers bij elkaar en vergroten we ons netwerk. We behandelen zowel succesvolle voorbeelden als

voorbeelden waarin het resultaat niet was wat ervan werd verwacht. Ook van trajecten die niet goed zijn verlopen kunnen we veel leren.

Waar nodig ontwikkelen we vanuit de CoP nieuwe kennis door het gezamenlijk opzetten en (laten) uitvoeren van onderzoek. Het kan bijvoorbeeld gaan om evaluerend onderzoeken van casussen of op het (verder) ontwikkelen van WBS-kennisproducten.

We streven naar een open sfeer en bieden ruimte voor het delen van persoonlijke ervaringen. De CoP is een plaats om te oefenen en te experimenteren. We streven daarbij naar onderlinge samenwerking en versterking.

We werken via een mix van actieve werkvormen, zoals ontwerpateliers, workshops en excursies. De hoeveelheid 'theorie' beperken we tot het hoogstnoodzakelijke.

We zoeken naar een laagdrempelig digitaal platform om de CoP te ondersteunen. De ambitie is om in de CoP gedeelde informatie goed vindbaar te maken voor de deelnemers, en snelle uitwisseling van vragen en informatie te ondersteunen.

Organisatie CoP

De organisatie van de CoP wordt georganiseerd door een klein team vanuit provincie Gelderland, Hogeschool Van Hall Larenstein en het Gelders Ondergrond Overleg.

Vragen of suggesties, of aanmelden voor de CoP?

Heb je vragen of suggesties naar aanleiding van deze notitie? Wil je deelnemen aan de CoP WBS Gelderland? Neem dan contact met op met Ramoeni Luimes van provincie Gelderland (r.luimes@gelderland.nl, 06 52 80 24 45), Peter Groenhuijzen (peter.groenhuijzen@hvhl.nl, 06 12 83 47 48) of met Annelies de Graaf (goo@gelderland.nl, 06 42 98 06 76).